

А.В.ЧЕРЕП, Г.В.КОЗАЧЕНКО**АНТИКОРУПЦІЙНА СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА**

В статті розглянута низка питань, пов'язаних із моделюванням механізмів забезпечення економічної безпеки підприємства на основі аналізу структурних корупційних взаємозв'язків зовнішніх і внутрішніх комплаєнс-загроз, не знайшли належного відображення в наявних економічних дослідженнях в цій сфері.

Доведено, що зважаючи на динамічний розвиток і зміну середовища функціонування сучасних промислових підприємств надзвичайно складно навести дієві аргументи проти того, щоб створювати на середніх і великих промислових підприємствах структурні підрозділи, які б відповідали за діяльність у сфері забезпечення економічної безпеки, забезпечували необхідний рівень її показників, проводили постійний моніторинг та діагностику її стану. Зважаючи на динамічний розвиток і зміну середовища функціонування сучасних промислових підприємств надзвичайно складно навести дієві аргументи проти того, щоб створювати на середніх і великих промислових підприємствах структурні підрозділи, які б відповідали за діяльність у сфері забезпечення економічної безпеки, забезпечували необхідний рівень її показників, проводили постійний моніторинг та діагностику її стану. Пропозиція про практичну необхідність створення такого самостійного підрозділу в організаційній структурі підприємства повинна бути обговорена, ще на етапі рішення про створення підприємства. У першу чергу на це впливає розмір і специфіка діяльності майбутнього підприємства. Для багатьох підприємств створення окремого підрозділу який займається економічною безпекою підприємства не є пріоритетним напрямком роботи що в майбутньому може значно вплинути на економічну ішукоспінність роботи організації. Найчастіше нехтування цією важливою функціональною частиною підприємства призводить до погіршення роботи підприємства або, найчастіше, навіть до банкрутства.

Забезпечення економічної безпеки є найменш дослідженою предметною областю в економічній безпекології. Забезпечення економічної безпеки становить зміст безпекозабезпечувальної діяльності (держави, регіону, підприємства), здійснюється за допомогою сукупності способів, застосування яких практично завжди супроводжується використанням ресурсів різних видів (фінансових, матеріальних, інтелектуальних, часових тощо).

Запропоновані та обгрунтовані у роботі механізми управління економічною безпекою підприємства можуть бути використані на практиці вітчизняними промисловими підприємствами.

Ключові слова: корупція, шахрайство, комплаєнс, економічна безпека, індикатори безпеки, промислові підприємства

А.В.ЧЕРЕП, Г.В.КОЗАЧЕНКО**АНТИКОРУПЦИОННАЯ СОСТАВЛЯЮЩАЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ**

В статье рассмотрен ряд вопросов, связанных с моделированием механизмов обеспечения экономической безопасности предприятия на основе анализа структурных коррупционных взаимосвязей внешних и внутренних комплаєнс-угроз, которые не нашли должного отражения в имеющихся экономических исследованиях в этой сфере.

Доказано, что несмотря на динамичное развитие и изменение среды функционирования современных промышленных предприятий надзвичайно складно привести действенные аргументы против того, чтобы создавать на средних и крупных промышленных предприятиях структурные подразделения, которые бы отвечали за деятельность в сфере обеспечения экономической безопасности, обеспечивали необходимый уровень ее показателей, проводили постоянный мониторинг и диагностику ее состояния. Учитывая динамичное развитие и изменение среды функционирования современных промышленных предприятий надзвичайно складно привести действенные аргументы против того, чтобы создавать на средних и крупных промышленных предприятиях структурные подразделения, которые бы отвечали за деятельность в сфере обеспечения экономической безопасности, обеспечивали необходимый уровень ее показателей, проводили постоянный мониторинг и диагностику ее состояния. Предложение о практической необходимости создания такого самостоятельного подразделения в организационной структуре предприятия должна быть обсуждена, еще на этапе решение о создании предприятия. В первую очередь на это влияет размер и специфика деятельности будущего предприятия. Для многих предприятий создания отдельного подразделения занимающегося экономической безопасностью предприятия не является приоритетным направлением работы что в будущем может значительно повлиять на экономическую ішукоспінність работы организации. Чаще всего пренебрежение этой важной функциональной частью предприятия приводит к ухудшению работы предприятия или, чаще всего, даже к банкротству.

Обеспечение экономической безопасности является наименее исследованной предметной областью в экономической безпекології. Обеспечение экономической безопасности составляет содержание безпекозабезпечувальної деятельности (государства, региона, предприятия), осуществляется с помощью совокупности способов, применение которых практически всегда сопровождается использованием ресурсов различных видов (финансовых, материальных, интеллектуальных, временных и т.д.).

Предложены и обоснованы в работе механизмы управления экономической безопасностью предприятия могут быть использованы на практике отечественными промышленными предприятиями.

Ключевые слова: коррупция, мошенничество, комплаєнс, экономическая безопасность, индикаторы безопасности, промышленные предприятия

A. V.CHEREP, G. V.KOZACHENKO**ANTI-CORRUPTION COMPOSITION OF ECONOMIC SAFETY OF THE ENTERPRISE**

The article elucidates a number of issues related to the simulation of mechanisms for ensuring the economic security of the enterprise on the basis of the analysis of the structural corruption relationships of external and internal compliant threats, not found adequately reflected in existing economic research in this area.

It is proved that in view of the dynamic development and change in the environment of the functioning of modern industrial enterprises, it is extremely difficult to bring effective arguments against the creation of structural units in medium and large industrial enterprises that would be responsible for activities in the field of providing economic security, providing the necessary level of its indicators, conducted constant monitoring and diagnosis of her condition. Given the dynamic development and change in the environment of the functioning of modern industrial enterprises, it is extremely difficult to provide effective arguments against the creation of structural units in medium and large industrial enterprises that would be responsible for activities in the field of providing economic security, providing the necessary level of its indicators, conducting constant monitoring and diagnostics

of her condition. The proposal on the practical necessity of creating such an independent unit in the organizational structure of the enterprise should be discussed, at the stage of the decision on the establishment of the enterprise. In the first place, this is influenced by the size and specificity of the activities of the future enterprise. For many enterprises, the establishment of a separate unit that deals with economic security of the enterprise is not a priority direction of work that in the future can significantly affect the economic success of the success of the organization. Often, the neglect of this important functional part of the enterprise leads to a deterioration of the company or, more often, even before bankruptcy.

Ensuring economic security is the least studied subject area in economic security. Ensuring economic security is the content of security-providing activities (state, region, enterprise), carried out using a combination of methods, the use of which is almost always accompanied by the use of resources of various types (financial, material, intellectual, time, etc.).

Proposed and substantiated in the work of the mechanisms of management of economic security of enterprises can be used in practice by domestic industrial enterprises.

Keywords: corruption, fraud, complicity, economic security, safety indicators, industrial enterprises

Вступ. В економічній безпекології важливою є проблема оцінювання економічної безпеки. Важливість оцінок економічної безпеки системи будь-якого рівня безсумнівна, саме такі оцінки виступають підставою прийняття рішень не лише щодо забезпечення економічної безпеки, а й можливостей розвитку системи, визначення необхідних ресурсів, створення та використання резервів системи, оцінювання ефективності системи економічної безпеки та діяльності відповідного підрозділу підприємства.

Оцінювання економічної безпеки підприємства належить до тих питань економічної безпекології, щодо яких існують численні дослідження, але поки ще не лише не існує прийнятої методики оцінювання, а й підходи до оцінювання остаточно не сформувалися. Взагалі складається враження про втрату інтересу науковців до оцінювання економічної безпеки, а у сучасних публікаціях згадуються напрацювання давно минулих років. За результатами упорядкування та аналізу підходів до оцінювання економічної безпеки підприємства є підстави констатувати, що кожен з підходів не можна визнати бездоганним через наявність суттєвих обмежень. Проте кожен з підходів має досліджуватися далі, оскільки жоден з них не вичерпав свого потенціалу. Проте поряд з подальшим розвитком наявних підходів до оцінювання економічної безпеки підприємства потрібне формування і нових підходів, використання яких у практиці безпекозабезпечувальної діяльності може надати достовірні результати [Козач]. Удосконалення наявних і пошук нових підходів до оцінювання економічної безпеки підприємства не лише сприятиме поглибленню положень економічної безпекології, але й дозволить отримувати достовірні оцінки економічної безпеки підприємства.

Аналіз стану питання. В початкових наукових дослідженнях поняття економічної безпеки розглядалося як створення умов для збереження комерційної таємниці та інших секретів підприємства. В більшій мірі це стосувалося питання правового (в основному) захисту об'єктів інтелектуальної власності. Трохи пізніше отримав свій науковий розвиток інший методичний підхід до трактування дефініції «економічна безпека підприємства». Різкий спад виробництва в цілому по країні, а головне - зміна економічних функцій держави, яке вже не було основним інвестором і споживачем продукції, змусили подивитися набагато ширше на проблему економічної безпеки підприємств [1]. Згідно з цим поглядом економічна безпека підприємства обумовлена впливом зовнішнього середовища, яка в ринковій економіці весь час змінюється, ніколи не залишається стабільною, постійною або незмінною. Саме з позицій впливу зовнішнього середовища, захисту підприємств від її негативного впливу і розглядається зміст категорії економічної безпеки

підприємства, в тому числі і в нечисленних поки публікаціях вітчизняних вчених-економістів. Сучасний підхід до забезпечення економічної безпеки промислового підприємства тісно пов'язаний з протидією негативним проявам комплаєнс-факторів: корупції, шахрайства, відмивання грошей, порушенням корпоративної етики і т.п. Всі ці прояви знаходяться в сфері дії комплаєнс-функції, яка і повинна забезпечувати досягнення прийнятих показників економічної безпеки промислового підприємства з використанням своїх функцій та інструментів.

Аналіз основних досягнень і літератури. Теоретичні основи розроблення механізмів оцінювання та управління економічною безпекою підприємства відображені у працях вітчизняних і зарубіжних авторів Артеменко Л.П. і Міщик Є.С. [1], Волошина В.І. [3], Грунина О.А. та Грунина С.О. [4], Пономарев В.П. та Ляшенко А.Н. [5], Перерви П.Г. [7, 9], Погорелова Ю.С. [8], Косенко А.В. [26, 27], Кобелевої Т.О. [12, 13, 15], Романчик Т.В. [19, 21], Крачук А.С. [14], Старостіної А.О. [22] та ін. Попри вагомий внесок закордонних та вітчизняних науковців, питання удосконалення процесу управління економічною безпекою підприємства залишаються ще недостатньо вивченими, зокрема відсутнє необхідне методичне забезпечення. Низка питань, пов'язаних із моделюванням механізмів забезпечення економічної безпеки підприємства на основі аналізу структурних корупційних взаємозв'язків зовнішніх і внутрішніх комплаєнс-загроз, не знайшли належного відображення в наявних економічних дослідженнях в цій сфері.

Мета роботи. Метою роботи є обґрунтування теоретико-методологічних та дослідження практичних аспектів управління економічною безпекою промислових підприємств в сучасних умовах посилення корупційних проявів та суттєвих зрушень в боротьбі з ними.

Результати дослідження. Економічна безпека підприємства - це стан найбільш ефективного використання корпоративних ресурсів для запобігання загрозам і забезпечення стабільного функціонування підприємства в даний час і в майбутньому.

Мають місце декілька підходів до визначення економічної безпеки підприємства [1]:

– Волошин В.І. пропонує визначати економічну безпеку підприємства як стан захищеності від внутрішніх і зовнішніх загроз [3]. Підприємство - це в першу чергу - об'єкт економічних відносин. Власник підприємства, хоче щоб результатом діяльності підприємства було досягнення поставленої ним мети, яка, як правило, носить економічний характер. Чи будуть виникати в процесі будь-які загрози, чи буде вестися з ними боротьба, як вона буде вестися - власнику, швидше за все, все одно. Боротьба з погрозами,

як така, часто не є метою створення та володіння підприємством, ведення ним економічної діяльності. Втім, міркування про економічну доцільність ведення боротьби з загрозами напевно викличе інтерес власника, оскільки це безпосередньо зачіпає його матеріальні інтереси, оскільки ведення цієї боротьби вимагає здійснення витрат, а вигреш неочевидним [3];

– досить велика кількість дослідників економічної безпеки промислового підприємства [2, 4, 7, 15, 22] визначають економічну безпеку підприємства з позицій ресурсно-функціонального підходу, тобто як стан ефективного використання ресурсів або потенціалу. Підхід, який намагається уникнути вживання поняття загрози у визначенні економічної безпеки підприємства базується на економічних поняттях досягнення мети, функціонування підприємства, тобто є ресурсно-функціональним підходом;

– Грунін О.А. та Грунін С.О. пов'язують економічну безпеку з наявністю конкурентних переваг промислового підприємства [4]. Підхід, прихильники якого вважають, що наявність конкурентних переваг, обумовлених відповідністю матеріального, фінансового, кадрового, техніко-технологічного потенціалів і організаційної структури підприємства його стратегічним цілям і завданням забезпечать йому певний рівень економічної безпеки [4]. Разом з тим, сам факт наявності переваг і потенціалу, без їх використання і реалізації, не гарантує промислому підприємству достатнього рівня економічної безпеки;

– Козаченко А.В., Пономарев В.В. та Ляшенко А.Н. [5] схиляються до думки, що економічна безпека підприємства забезпечують йому реалізацію і захист економічних інтересів. Відносно більш новий підхід, заснований на реалізації та захисту економічних інтересів підприємства, визначає її як захищеність його життєво важливих інтересів від внутрішніх і зовнішніх загроз, тобто захист підприємства, його кадрового та інтелектуального потенціалу, інформації, технологій, капіталу і прибутку, яка забезпечується системою заходів спеціального правового, економічного, організаційного, інформаційно-технічного і соціального характеру [4];

– автори даного дослідження пропонують визначати пекорномічну безпеку промислового підприємства як захист проти економічних злочинів, тобто від комплаєнс-загроз. Дуже часто забезпечення економічної безпеки підприємства зводять до протистояння, захисту від різного роду економічних злочинів (корупція, крадіжки, шахрайство, фальсифікації, промислове шпигунство і т.д.). Без сумніву, вказані комплаєнс-загрози дуже важливі і повинні постійно аналізуватися і враховуватися, але зводити економічну безпеку підприємства тільки до цього не можна. В такій трактовці це поняття ширше і більш ємне.

Концепція безпеки підприємства висловлює систему поглядів на проблему безпеки підприємства на різних етапах і рівнях виробничої діяльності, а також основні принципи, напрямки і етапи реалізації заходів безпеки. Зарубіжний і вітчизняний досвід забезпечення безпеки свідчить, що для боротьби з усією сукупністю злочинних і протиправних дій необхідна злагоджена й цілеспрямована організація процесу протидії. Причому в організації цього процесу повинні брати участь професійні фахівці, адміністрація фірми, співробітники і користувачі, що і визначає підвищену значимість організаційної сторони

питання [6].

Накопичений досвід [1] дозволяє зробити декілька важливих висновків:

1) Забезпечення безпеки міщує бути одноразовим актом. Це безперервний процес, що полягає в обґрунтуванні і реалізації найбільш раціональних форм, методів, способів і шляхів створення, вдосконалення, розвитку системи безпеки, безперервному управлінні нею, контролі, виявленні її вузьких місць і потенційних загроз фірмі.

2) Безпека може бути забезпечена лише при комплексному використанні всього арсеналу засобів захисту і протидії у всіх структурних елементах виробничої системи і на всіх етапах технологічного циклу.

3) Економічна безпека не буде забезпечена без належної підготовки персоналу підприємства та користувачів, дотримання ними всіх встановлених правил, спрямованих на забезпечення безпеки.

Оцінювання системи управління економічної безпеки промислового підприємства передбачає виділення, аналіз і оцінку існуючих загроз за кожною з функціональних складових, характерних для даного типу підприємств. Згідно результатів наукових досліджень різних авторів [2, 5, 8, 9], поняття економічної безпеки включає в себе наступні напрямки:

- фінансову складову;
- ринкову складову;
- інтерфейсну складову;
- інтелектуальну складову;
- кадрову складову;
- технологічну складову;
- правову складову;
- силову складову;
- інформаційну складову;
- екологічну складову.

Кожна складова є специфічною і відображає за певну окрему частину діяльності підприємства. Існують універсальні показники які можуть відображати існуючий стан справ на конкретному виді організації. Наприклад, підприємства, які працюють у галузі легкої промисловості мають свою специфіку. Для цих підприємств дуже важливу роль відіграють висококваліфіковані кадри. Не в останню чергу саме від персоналу залежить якість виготовленої продукції, що є основним фактором який впливає на рівень продажів і прибутків підприємства

Зважаючи на динамічний розвиток і зміну середовища функціонування сучасних промислових підприємств надзвичайно складно навести дієві аргументи проти того, щоб створювати на середніх і великих промислових підприємствах структурні підрозділи, які б відповідали за діяльність у сфері забезпечення економічної безпеки, забезпечували необхідний рівень її показників, проводили постійний моніторинг та діагностику її стану. Пропозиція про практичну необхідність створення такого самостійного підрозділу в організаційній структурі підприємства повинна бути обговорена, ще на етапі рішення про створення підприємства. У першу чергу на це впливає розмір і специфіка діяльності майбутнього підприємства. Для багатьох підприємств створення окремого підрозділу який займається економічною безпекою підприємства не є пріоритетним напрямком роботи що в майбутньому може значно вплинути на економічну ішукуспішність роботи

організації. Найчастіше нехтування цією важливою функціональною частиною підприємства призводить до погіршення роботи підприємства або, найчастіше, навіть до банкрутства [1].

Висновки. Забезпечення економічної безпеки є найменш дослідженою предметною областю в економічній безпекології. Забезпечення економічної безпеки становить зміст безпекозабезпечувальної діяльності (держави, регіону, підприємства), здійснюється за допомогою сукупності способів, застосування яких практично завжди супроводжується використанням ресурсів різних видів (фінансових, матеріальних, інтелектуальних, часових тощо). Сьогодні остаточно не визначено перелік доцільних до застосування способів забезпечення економічної безпеки, їхнього взаємозв'язку зі способами забезпечення результативності діяльності підприємства (конкурентоспроможності, ефективності), умов раціонального використання способів, визначення витрат та ефективності їхнього використання. Запропоновані та обґрунтовані у роботі механізми управління економічною безпекою підприємства можуть бути використані на практиці вітчизняними промисловими підприємствами.

Список літератури

- Artemenko L.P., Mishchuk Y.S. Management of the enterprise economic security in the conditions of European integration // *Economic Bulletin of NTUU KPI*. № 15. 2018: <http://ev.fimm.kpi.ua/article/view/135675>.
- Ильашенко С.Н. Составляющие экономической безопасности предприятия и подходы к их оценке // *Актуальные проблемы экономики*, 2003. - № 3 (21). - С. 12-19.
- Волошин В.І. Пріоритети та методи забезпечення економічної безпеки малого і середнього підприємництва: дис. канд. екон. наук: 08.00.03 «Економіка та управління національним господарством». - Ін-т регіональних досліджень НАН України. - Л., 2008. - 196с.
- Грунин О.А., Грунин С.О. Экономическая безопасность организации. - СПб: Питер, 2012. - 315с.
- Козаченко А.В., Пономарев В.П., Ляшенко А.Н. Экономическая безопасность предприятия: сущность и механизм обеспечения / А.В. Козаченко, - К.: Либра, 2013. - 280 с.
- Кім Ю.Г. Проблеми управління фінансовою безпекою підприємства // *Безпека у ХХІ столітті*. - Львів, 2010. - С. 73 - 80.
- Перерва П.Г. Комплаєнс-програма промислового підприємства: сутність і задачі // *Вестник Национального технического университета «Харьковский политехнический институт» (економічні науки)*. - 2017. - №24 (1246) - С. 153-158.
- Козаченко Г. В., Погорелов Ю. С. Оцінювання економічної безпеки підприємства: аналіз основних підходів.- Режим доступа: <http://77.121.11.9/bitstream/PolNTU/1301/1/>
- Pererva P.G., Kocziszy Gy., Somosi Veres M., Kobielieva T.A., Compliance program of an industrial enterprise. Tutorial. - Kharkov-Miskolc: NTU "KhPI", 2018. - 689 p.
- Марчук Л.С. Методики розрахунку інтелектуального потенціалу підприємства // *Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки)* : зб. наук. пр. - Харків : НТУ "ХПІ", 2018. - № 20 (1296). - С. 95-101.
- Глізнуца М.Ю., Перерва П.Г. Бенчмаркінг як метод оцінювання інтелектуального потенціалу регіонів // *Маркетинг і менеджмент інновацій*. - 2015. - № 4. - С.11-19.
- Кобелева Т.О. Організаційна структура комплаєнс на промисловому підприємстві // *Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки)* : зб. наук. пр. - Харків : НТУ "ХПІ", 2018. - № 47 (1323). - С. 121-127.
- Кобелева Т.О. Розробка рекомендацій по формуванню інтегрального показника комплаєнс-безпеки промислового підприємства // *Вісник Національного технічного університету "ХПІ" (економічні науки)* : зб. наук. пр. - Харків : НТУ "ХПІ", 2018. - № 48 (1324). - С. 46-52.
- Кравчук А.В., Перерва П.Г. Ефективність як економічна категорія // *Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки)* : зб. наук. пр. - Харків : НТУ "ХПІ", 2018. - № 15 (1291). - С. 137-143.
- Kobielieva T.O., Pererva P.G. The formation of anti-crisis program of the industrial enterprise based on innovative monitoring // *Вісник Національного технічного університету "ХПІ" (економічні науки)* : зб. наук. пр. - Харків : НТУ "ХПІ", 2016. - № 48 (1220). - С. 41-44
- Перерва П.Г. Економіко-організаційні засади інноваційної та інвестиційної діяльності підприємства // *Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки)* : зб. наук. пр. - Харків : НТУ "ХПІ", 2017. - № 45 (1266). - С.51-55.
- Марчук Л.С., Перерва П.Г. Інтелектуальний потенціал як економічна категорія // *Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки)* : зб. наук. пр. - Харків : НТУ "ХПІ", 2018. - № 15 (1291). - С. 53-63.
- Перерва П.Г. Інформаційна діяльність підприємства: управлінська, цінова та маркетингова складові // *Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки)* : зб. наук. пр. - Х.: НТУ „ХПІ”. - 2018. - № 37(1313). - С. 27-32.
- Романчик Т.В. Аналіз стану інноваційної активності економіки України / Т.В. Романчик // *Бізнес-інформ*. - 2014. - №5. - С. 111-115.
- Косенко О.П., Ткачова Н.П., Ткачов М.М., Перерва П.Г. Формування конкурентного, інтелектуального і маркетингового потенціалу інноваційного підприємства // *Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки)* : зб. наук. пр. - Харків : НТУ "ХПІ", 2018. - № 20 (1296). - С. 36-40.
- Романчик Т.В. Деякі аспекти економічної безпеки промислових підприємств // *Тези доп. 24-ї Міжнар. наук.-практ. конф. "Інформаційні технології : наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я" (MicroCAD-2016)*, 18-20 травня 2016 р. / ред. Є. І. Сокол. - Харків : НТУ "ХПІ", 2016. - С. 283.
- Старостіна А.О. Маркетинг: теорія, світовий досвід, українська практика: підруч.- К.: Знання, 2009.- 1070 с.
- Косенко А.В., Кобелева, Т.О., Маслак М.В., Перерва П.Г. Системний підхід до дослідження цінових, маркетингових, інвестиційних та інноваційних характеристик трансферу технологій промислової продукції // *Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки)* : зб. наук. пр. - Харків : НТУ "ХПІ", 2018. - № 19 (1295). - С. 121-126.
- Кобелева Т.О., Перерва П.Г. Управління маркетингом інноваційної продукції на засадах життєвого циклу товару // *Вісник Національного технічного університету "ХПІ" (економічні науки)* : зб. наук. пр. - Харків : НТУ «ХПІ», 2016. - № 28 (1200). - С. 26-30.
- Кобелева Т.О., Перерва П.Г. Якість інноваційної продукції як складова маркетингової політики та конкурентоспроможності підприємства // *Вісник Національного технічного університету "ХПІ" (економічні науки)* : зб. наук. пр. - Харків : НТУ «ХПІ», 2016. - № 28 (1200). - С. 70-74.
- Косенко А.В., Маслак М.В., Матросова В.О., Долина І.В., Перерва П.Г. Розвиток організаційно-економічного механізму управління розвитком індустрії туризму та гостинності // *Вісник Національного технічного університету "ХПІ" (економічні науки)* : зб. наук. пр. - Харків : НТУ "ХПІ", 2018. - № 48 (1324). - С. 121-127.
- Косенко А.В., Маслак М.В., Матросова В.О., Долина І.В., Перерва П.Г. Формування управлінської, маркетингової та інноваційної політики на підприємствах туристичної індустрії // *Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки)* : зб. наук. пр. - Харків : НТУ "ХПІ", 2018. - № 47 (1323). - С. 114-120.
- Compliance program: [tutorial] / P.G.Pererva [et al.] ; ed.: P.G.Pererva, G.Kocziszy, M. Veres Somosi. - Kharkov ; Miskolc : NTU "KhPI", 2019. - 689 p.

References (transliterated)

- Artemenko L.P., Mishchuk Y.S. Management of the enterprise economic security in the conditions of European integration // *Economic Bulletin of NTUU KPI*. № 15. 2018: <http://ev.fimm.kpi.ua/article/view/135675>.
- Ilyashenko S.N. Sostavlyayushchiye ekonomicheskoy bezopasnosti predpriyatya i podkhody k ikh otsenke [Components of economic security of the enterprise and approaches to their assessment] // *Aktualni problemi yekonomiki*, 2003. - № 3 (21). - S. 12-19.
- Voloshyn V.I. Priorytety ta metody zabezpechennya ekonomichnoyi bezpeky maloho i sereidnoho pidpriyemnystva: dys. kand. ekon. nauk: 08.00.03 «Ekonomika ta upravlinnya natsionalnym hospodarstvom». - *In-t rehionalnykh doslidzhen NAN Ukrainy*. - L., 2008. - 196s.
- Hrunyn O.A. Ekonomicheskaya bezopasnost orhanyzatsyy [Economic security of the organization] / O.A. Hrunyn, S.O. Hrunyn. - SPb: Pyter, 2012. - 315s.

5. Kozachenko A.V. Ekonomicheskaya bezopasnost predpriyatiya: sushchnost y mekhanizmy obespecheniya / A.V. Kozachenko, V.P. Ponomarev, A.N. Lyashenko – K.: Libra, 2013. – 280 s.
6. Kim YU.H. Problemy upravlinnya finansovoyu bezpekoyu pidpryyemstva [Problems of financial security management of the enterprise] // Bezpeka u KHKHI stoliti. – Lviv, 2010. – S. 73 – 80.
7. Pererva P.G. Komplaens-prohramma promyshlennoho predpriyatiya: sushchnost' y zadachy [Compliance program of an industrial enterprise: the nature and objectives]. *Vestnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu "Kharkivskyy politekhnichnyy instytut" (ekonomichni nauky)*, 24 (1246), 153-158.
8. Kozachenko H.V., Pohorelov Y.S. Otsinyuvannya ekonomichnoyi bezpeky pidpryyemstva: analiz osnovnykh pidkhodiv [Estimation of the economic security of the enterprise: analysis of the main approaches: the site.]: sayt. URL: <http://77.121.11.9/bitstream/PoliNTU/1301/1/>
9. Pererva P.G., Kocziszky Gy., Somosi Veres M., Kobielieva T.A., Compliance program of an industrial enterprise. Tutorial. - Kharkov-Miskolc: NTU "KhPI", 2018. - 689 p.
10. Marchuk L.S. Metodyky rozrakhunku intelektualnoho potentsialu pidpryyemstva [Methods of calculating the intellectual potential of an enterprise] // *Visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu "Kharkivskyy politekhnichnyy instytut" (ekonomichni nauky)* : *zb. nauk. pr.* – Kharkiv : NTU "KhPI", 2018. – № 20 (1296). – S. 95-101.
11. Hliznuta M.Y., Pererva P.G. Benchmarking yak metod otsinyuvannya intelektualnoho potentsialu rehioniv [Benchmarking as a method of assessing the intellectual potential of the regions] // *Marketynh i menedzhment innovatsiy.* - 2015. - № 4. - S. 11-19.
12. Kobelyeva T.O. Rozrobka rekomendatsiy po formuvannu integralnoho pokaznyaka komplayens-bezpeky promyslovoho pidpryyemstva [Development of recommendations for the formation of an integral index of compliance of safety of an industrial enterprise] // *Visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu "KhPI" (ekonomichni nauky)* : *zb. nauk. pr.* – Kharkiv : NTU "KhPI", 2018. – № 48 (1324). – S. 46-52.
13. Kobelyeva T.O. Orhanizatsiyna struktura komplayens na promyslovomu pidpryyemstvi [Organizational Structure Compliance at the Industrial Enterprise] // *Visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu "Kharkivskyy politekhnichnyy instytut" (ekonomichni nauky)* : *zb. nauk. pr.* – Kharkiv : NTU "KhPI", 2018. – № 47 (1323). – S. 121-127.
14. Kravchuk A.V., Pererva P.G. Efektyvnist yak ekonomichna katehoriya [Efficiency as an economic category] // *Visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu "Kharkivskyy politekhnichnyy instytut" (ekonomichni nauky)* : *zb. nauk. pr.* – Kharkiv : NTU "KhPI", 2018. – № 15 (1291). – S. 137-143.
15. Kobielieva T.O., Pererva P.G. The formation of anti-crisis program of the industrial enterprise based on innovative monitoring [The formation of an anti-crisis program of industrial enterprises based on innovative monitoring] // *Visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu "KhPI" (ekonomichni nauky)* : *zb. nauk. pr.* – Kharkiv : NTU "KhPI", 2016. – № 48 (1220). – S.41-44.
16. Pererva P.G. Ekonomiko-orhanizatsiyni zasady innovatsiynoyi ta investysynoyi diyalnosti pidpryyemstva [Economic and organizational principles of innovative and investment activity of the enterprise] // *Visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu "Kharkivskyy politekhnichnyy instytut" (ekonomichni nauky)* : *zb. nauk. pr.* – Kharkiv : NTU "KhPI", 2017. – № 45 (1266). – S.51-55.
17. Marchuk L.S., Pererva P.G. Intelektualnyy potentsial yak ekonomichna katehoriya [Intellectual potential as an economic category] // *Visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu "Kharkivskyy politekhnichnyy instytut" (ekonomichni nauky)* : *zb. nauk. pr.* – Kharkiv : NTU "KhPI", 2018. – № 15 (1291). – C. 53-63.
18. Pererva P.G. Informatsiyna diyalnist pidpryyemstva: upravlinska, tsinova ta marketynhova skladovi [Information activity of the enterprise: management, price and marketing components] // *Visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu "Kharkivskyy politekhnichnyy instytut" (ekonomichni nauky)*. – Kharkiv : NTU „KhPI“. - 2018. - № 37(1313). - S. 27-32.
19. Romanchuk T.V. Analiz stanu innovatsiynoyi aktyvnosti ekonomiky Ukrainy [Analysis of the state of innovation activity of the Ukrainian economy] / T.V. Romanchuk // *Biznes-inform.* – 2014. – №5. – S. 111-115.
20. Kosenko O.P., Tkachova N.P.; Tkachov M.M., Pererva P.G. Formuvannya konkurentnoho, intelektualnoho i marketynhovoho potentsialu innovatsiynoho pidpryyemnytstva [Formation of Competitive, Intellectual and Marketing Potential of Innovative Entrepreneurship] // *Visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu "Kharkivskyy politekhnichnyy instytut" (ekonomichni nauky)* : *zb. nauk. pr.* – Kharkiv : NTU "KhPI", 2018. – № 20 (1296). – S. 36-40.
21. Romanchuk T.V. Deyaki aspekty ekonomichnoyi bezpeky promyslovykh pidpryyemstv [Some aspects of economic safety of industrial enterprises] // *Tezy dop. 24-yi Mizhnar. nauk.-prakt. konf. "Informatsiyni tekhnolohiyi : nauka, tekhnika, tekhnolohiya, osvita, zdorovya" (MicroCAD-2016)*, 18-20 travnya 2016 r. / red. YE. I. Sokol. – Kharkiv : NTU "KhPI", 2016. – S. 283.
22. Starostina A.O. Marketynh: teoriya, svitovyy dosvid, ukraïnska praktyka: pidruch [Marketing: theory, world experience, Ukrainian practice: under the leadership]. – K.: *Znannya*, 2009. – 1070 s.
23. Kosenko A.V., Kobelyeva T.O., Maslak M.V., Pererva P.G. Systemnyy pidkhid do doslidzhennya tsinovoykh, marketynhovykh, investysynnykh ta innovatsiynnykh kharakterystyk transferu tekhnolohiyi promyslovyoi produktsiyi [System approach to the study of price, marketing, investment and innovation characteristics of technology transfer of industrial products] // *Visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu "Kharkivskyy politekhnichnyy instytut" (ekonomichni nauky)* : *zb. nauk. pr.* – Kharkiv : NTU "KhPI", 2018. – № 19 (1295). – S. 121-126.
24. Kobelyeva T.O., Pererva P.G. Upravlinnya marketynhom innovatsiynoyi produktsiyi na zasadakh zhyttyevoho tsyклу tovaru [Management of marketing of innovative products on the basis of the product life cycle] // *Visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu "KhPI" (ekonomichni nauky)* : *zb. nauk. pr.* – Kharkiv : NTU «KhPI», 2016. – № 28 (1200). – S. 26-30.
25. Kobelyeva T.O., Pererva P.G. Yakist innovatsiynoyi produktsiyi yak skladova marketynhovoyi polityky ta konkurentospromozhnosti pidpryyemstva [Quality of innovative products as a component of marketing policy and competitiveness of the enterprise] // *V Visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu "KhPI" (ekonomichni nauky)* : *zb. nauk. pr.* – Kharkiv : NTU «KhPI», 2016. – № 28 (1200). – S. 70-74.
26. Kosenko A.V., Maslak M.V., Matrosova V.O., Dolyna I.V., Pererva P.G. Rozvytok orhanizatsiyno-ekonomichnoho mekhanizmu upravlinnya rozvytkom industriyi turyzmu ta hostynnosti [Development of organizational and economic mechanism for managing the development of the tourism industry and hospitality] // *Visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu "KhPI" (ekonomichni nauky)* : *zb. nauk. pr.* – Kharkiv : NTU "KhPI", 2018. – № 48 (1324). – S. 121-127.
27. Kosenko A.V., Maslak M.V., Matrosova V.O., Dolyna I.V., Pererva P.G. Formuvannya upravlinskoyi, marketynhovoyi ta innovatsiynoyi polityky na pidpryyemstvakh turystychnoyi industriyi [Formation of management, marketing and innovation policy at enterprises of the tourism industry] // *Visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu "Kharkivskyy politekhnichnyy instytut" (ekonomichni nauky)* : *zb. nauk. pr.* – Kharkiv : NTU "KhPI", 2018. – № 47 (1323). – S. 114-120.
28. Compliance program: [tutorial] / P.G.Pererva [et al.] ; ed.: P.G.Pererva, G.Kocziszky, M. Veres Somosi. – Kharkov ; Miskolc : NTU "KhPI", 2019. – 689 p.

Надійшло (received) 15.01.2019

Відомості про авторів / Сведения об авторах / About the Authors

Череп Алла Василівна (Череп Алла Васильевна, Cherer Alla Vasyilivna) - доктор економічних наук, професор, декан економічного факультету, Запорізький національний університет, м.Запоріжжя, Україна; ORCID: 0000-0001-5253-7481; тел. +38 (061) 228-76-13, e-mail: illiashenko.s@gmail.com

Козаченко Ганна Володимирівна (Козаченко Анна Владимировна, Kozachenko Anna Vladimirovna), доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів і банківської справи, Полтавський національний технічний університет ім. Ю. Кондратюка, м.Полтава, Україна; ORCID ID: 0000-0002-8153-771X, тел.: +38(0532)22-77-70, e-mail: : AVKozachenko2016@gmail.com